

УДК 378.016:811.111'36]:378.018.4(045)

CHALLENGES OF ENGLISH GRAMMAR HYBRID TEACHING IN INSTITUTION OF HIGHER EDUCATION ВИКЛИКИ ГІБРИДНОГО НАВЧАННЯ ГРАМАТИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Kolisnichenko A.I. / Колісніченко. А.І.

Ph.D., associate prof. / к.п.н., доцент.

ORCID: 0000-0002-2727-5042

*Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,
Uman, Sadova, 28, 20301**Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Умань, Садова, 28, 20301*

Анотація. У праці розглядається питання навчання граматики англійської мови у гібридному режимі навчання. У статті уточнюється термін “гібридне навчання” шляхом аналізу праць, у яких досліджується значення цього терміну. Питання змішаного та гібридного навчання чітко розмежоване з відповідним обґрунтуванням. Враховуючи досвід навчання практичної граматики англійської мови на факультеті іноземних мов, виокремлено низку викликів, які постають у процесі вивчення навчальної дисципліни у гібридному режимі освітнього процесу. Перелік викликів включає планування та підготовку до гібридного заняття; управління часом під час заняття; вибір цифрових ресурсів; вибір дидактичних та методичних технологій; планування гібридного заняття з урахуванням кількості здобувачів вищої освіти на занятті. Опис особливостей роботи викладача під час гібридного заняття дає можливість ефективно спланувати усі необхідні види діяльності та якісно реалізувати цілі навчання шляхом застосування відповідних цифрових технологій. Було також з’ясовано, що якість навчання не залежить від, режиму присутності на занятті. Головними умовами ефективності навчання виявились систематичне відвідування навчальних занять здобувачами вищої освіти, виконання усіх поставлених викладачем завдань та якісна організація роботи під час гібридного заняття з практичної граматики англійської мови.

Ключові слова: гібридний режим навчання, практична граматика англійської мови, змішане навчання, цифрові ресурси, технології навчання.

Вступ.

Дистанційна та змішана форми навчання стали невіддільною частиною освітнього процесу на різних етапах здобуття освіти. Світова пандемія та війна в Україні активно стимулювала розвиток технологій та удосконалення цифрової компетентності учасників навчального процесу та розкрила нові можливості для навчання. Вбачаючи певні недоліки у дистанційній формі навчання, адміністрації закладів освіти запропонували перехід на змішану форму навчання. Проте зміст, який було покладено в основу поняття “змішане навчання” включав кілька значень. Фактично, змішана форма має включати елементи очного та дистанційного режимів, але організація навчання могла відрізнитися. Тому постало питання переосмислення терміну “змішане навчання” та обґрунтування появи ще одного близького за значенням терміну - “гібридне навчання”.

Деякі науковці стверджують, що гібридне та змішане навчання мають синонімічне значення [1], але у подальших наукових розвідках частіше зустрічається певне розмежування на рівні способу організації дистанційного та

очного навчання. Змішане навчання позиціюється як спосіб навчання, під час якого відбувається чергування очної та дистанційної форми. Тобто встановлюється термін для очного та дистанційного навчання і здобувачі освіти згідно з розкладом та відповідно до форми навчання спочатку мають змогу навчатися очно до кінця встановленого адміністрацією закладу освіти терміну, переходячи надалі на дистанційний режим навчання. Такі чергування можливі щотижня, або щомісяця, залежно від необхідності та умов закладу освіти.

Гібридний формат передбачає комбінацію очного та дистанційного навчання синхронно. Тобто на занятті частина здобувачів освіти мають змогу навчатися очно в аудиторії, а інша частина, працює онлайн за допомогою необхідних цифрових ресурсів. Розмежування понять змішаного та гібридного навчання описане у дослідженні колективу авторів [2]. У цій праці, зазначається, що під час гібридного навчання науково-педагогічний працівник навчає віддалено й очно одночасно, використовуючи цифрове забезпечення для відеоконференцій. Щодо змішаного навчання «blended learning», то воно є поперемінною формою викладання очного та дистанційного та самонавчання. У нашому дослідженні ми більш детально зупинимося на описі гібридної форми навчання на прикладі викладання навчальної дисципліни “Практична граматики англійської мови” на факультеті іноземних мов Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Практична граматики є обов’язковою компонентою освітньої програми підготовки майбутніх учителів іноземних мов і вимагає високої якості її викладання. Для дослідження було взято термін одного навчального року (2022-2023) та групу здобувачів вищої освіти першого курсу у складі однієї академічної групи (10 учасників). Кількість здобувачів фізично присутніх та віддалених змінювалась, що давало можливість варіювати організацію освітнього процесу та отримати більш повний перелік викликів, які постають перед учасниками навчального процесу. Отже, метою статті є виокремлення, опис особливостей та проблем, що виникають у процесі вивчення граматики англійської мови під час навчання у гібридному форматі навчання та пошук шляхів їх уникнення.

Гібридна форма навчання - одна із найскладніших форматів для організації навчання. Викладач має спланувати свою роботу таким чином, аби залучити усіх здобувачів вищої освіти, і тих, що присутні на занятті фізично, і тих, які віддалено працюють онлайн, враховуючи при цьому навчальні цілі та особливості дисципліни, яка викладається. Під час режиму очного навчання діяльність на заняттях з граматики англійської мови відбувається шляхом застосування дидактичних та методичних технологій з незначним використанням цифрових. Серед поширених ресурсів, які використовуються на очних заняттях з практичної граматики англійської мови варто виокремити такі як: Kahoot, Wordwall, LearningApps, Quizlet, Liveworksheets та деякі інші, метою яких є інтерактивне тестування, адже вони не вимагають додаткового особливого обладнання, лише екран монітора викладача та смартфони для здобувачів освіти. Для візуальної демонстрації зображення найчастіше використовуються такі ресурси як PowerPoint чи Prezi, аудіо та відео матеріали (Youtube, Tedtalks тощо). Для дистанційного навчання крім згаданих раніше

ресурсів необхідне програмне забезпечення та додатки для зберігання матеріалів та спілкування зі здобувачами вищої освіти, тобто платформи (Moodle, Google Classroom тощо); онлайн ресурси для відеозв'язку та трансляцій (Youtube, Google Meet, Zoom тощо), додатки для інтерактивного супроводу заняття (Mentimeter, Padlet, Jamboard та інші).

Враховуючи специфіку гібридного режиму навчання, у вдало побудованому плані заняття з практичної граматики мають бути залучені усі цифрові технології, необхідні для забезпечення дистанційного викладання для тих здобувачів вищої освіти, які перебуватимуть онлайн, та набір методичних та дидактичних технологій у поєднанні з цифровими для фізично присутніх учасників навчального процесу. Враховуючи сказане, варто особливу увагу звернути на структуру заняття. Якщо порівняти план заняття з граматики для традиційного очного режиму та для синхронного онлайн заняття то зміни по структурі відсутні, адже за наявності необхідних ресурсів є можливість зреалізувати усі етапи в обох режимах. Проте відмінності вбачаються у виборі інструментів для реалізації навчальних цілей. Наведемо кейс виконання комунікативного завдання із використанням певної граматичної конструкції. Під час практикування у вживанні часових форм здобувачам вищої освіти необхідно скласти розповідь у малих групах. Для фізично присутніх здобувачів крім поставленого завдання надається постер та засоби для малювання чи написання, тоді як для віддалених здобувачів необхідно створити онлайн розривні кімнати (Breakout rooms), обрати додаток для спільної роботи, наприклад, інтерактивну онлайн дошку Jamboard, Google Doc тощо, та здійснювати фасилітаторську функцію в обох режимах. Необхідно також подбати про забезпечення для демонстрації результатів, надавши можливість виводу зображень на екран монітора для усіх присутніх незалежно від режиму роботи.

Один із найголовніших викликів гібридного навчання є менеджмент часу. Робота у двох режимах одночасно вимагає застосування технічних засобів, які часом не спрацьовують одразу і вимагають додаткового часу для приведення функцій програмного забезпечення у робочий стан. Тому економія часу є важливим аспектом, який варто врахувати у гібридному навчанні. Надзвичайно корисною не лише для економії часу, але і для підняття якості навчання граматики англійської мови на рівні подання матеріалу є технологія перевернутого класу (flipped classroom). Ця технологія останнім часом набула популярності як у дослідженнях [3,4,5], так і у використанні. Технологія flipped classroom передбачає пошук або створення відео викладачем, у якому презентується граматичний матеріал, що передбачений планом заняття з граматики англійської мови. Викладач розміщує таке відео на платформі, яка є доступною для здобувачів вищої освіти, з можливістю перегляду його перед заняттям, вивільняючи таким чином, час на практикування матеріалу або на його обговорення, залежно від мети, яку ставить викладач. Технологія перевернутого класу може застосовуватись у будь-якому режимі навчання, але саме під час дистанційного чи гібридного навчання вона найбільш ефективна, адже здобувачі вищої освіти мають змогу обирати зручний час, темп та

тривалість для опанування граматичного матеріалу.

Ще один із викликів, з якими зустрічається викладач під час гібридного режиму навчання – вибір цифрових технологій. У плані очного уроку цифрові технології використовуються на рівні платформи, ресурсу для демонстрації матеріалів, наприклад, презентації Power Point чи Prezi, або Jamboard, та ресурсів для виконання інтерактивних вправ. Обираючи останні необхідно врахувати їх гнучкість та можливість їхнього одночасного використання як для віддалених, так і фізично присутніх здобувачів вищої освіти. Якщо в аудиторії немає можливості для використання інтерактивної онлайн дошки чи додатку в очному режимі, то викладач має це передбачити та зробити поділ на групи залежно від режиму навчання і дати можливість використати ті засоби навчання, які найбільше дадуть можливість зреалізувати поставлене завдання.

Під час планування заняття важливо знати яка кількість здобувачів працюватиме онлайн. На жаль така інформація не завжди відповідає дійсності. Як наслідок поділ на групи може виявитися нерівноцінним, що може вплинути на переформатування навчальних процесів та діяльностей під час заняття та змушує викладача імпровізувати. Найскладнішою є ситуація, коли онлайн працює набагато менше здобувачів ніж в аудиторії. У такій ситуації важливо не втратити онлайн меншість та активно їх залучати в усі види діяльності як і планувалось викладачем.

Підсумовуючи варто звернути увагу на виокремлений у цій праці перелік викликів навчання практичної граматики англійської мови у закладі вищої освіти в гібридному режимі:

- планування та підготовка до гібридного заняття;
- управління часом під час заняття;
- вибір цифрових ресурсів;
- вибір дидактичних та методичних технологій;
- планування гібридного заняття з урахуванням кількості здобувачів вищої освіти на занятті.

Заняття з практичної граматики англійської мови у гібридному режимі можуть бути такими ж ефективними як і в очному, якщо прорахувати усі окреслені виклики, які ми навели у нашому дослідженні. Як рекомендацію, варто зазначити необхідність спланувати додаткові можливості, види діяльності, онлайн інструменти у разі невдачі під час застосування цифрових технологій. Фактично, необхідно завжди мати на увазі, що технічні засоби не завжди працюють і можуть давати збій, тому потрібно продумувати кроки, які замінять технологію, що не спрацювала.

Ефективність отриманих знань та умінь з практичної граматики англійської мови - один з аспектів, які ми окреслювали для нашого дослідження. Необхідність з'ясувати якість навчання у гібридному режимі визначає прагнення до вдосконалення цього формату або відмови від нього на користь інших режимів навчання. Для оцінки якості навчання під час гібридного формату навчання було проаналізовано результати тематичного, поточного та модульного контролю. З метою отримання валідних даних усі учасники незалежно від способу перебування на занятті з практичної граматики

англійської мови отримували завдання для тестового контролю у додатку Google форми. Для зменшення ризиків списування під час роботи над тестовими завданнями встановлювалось обмеження в часі та вимагалось перебування на відеозв'язку від віддалених здобувачів вищої освіти. Загалом оцінювання робіт та варіювання формату навчання для окремих здобувачів вищої освіти, які працювали почергово в обох форматах під час гібридного навчання, показали, що якість результатів була різною і залежала не від місця перебування здобувача на заняттях, а від матеріалу та якості підготовки до тестового контролю. Додатковим підтвердженням високої якості надання освітніх послуг у гібридному форматі стало опитування по завершенні курсу, у якому 100% респондентів позитивно оцінили організацію віддаленого навчання.

У підсумку варто зазначити, що гібридна форма навчання має місце у навчальному процесі, втім її ефективність залежить від умінь викладача передбачати ризики менеджрування, наявність технологічних умов та достатньої цифрової компетентності. Поєднання дидактичних, методичних та цифрових технологій, їх варіювання відповідно до навчальних цілей може забезпечити високий результат засвоєння навчальної дисципліни, хоча робота у гібридному форматі вимагає додаткових зусиль, умінь та навичок, адже є комбінацією синхронної взаємодії між викладачем та здобувачами вищої освіти. У зв'язку з цим, з метою полегшити навантаження на викладача, за умови можливості вибору режиму навчання пріоритет варто надати цілковито очному або дистанційному, не змішуючи їх одночасно.

Література:

1. Кухаренко В. М. Теорія та практика змішаного навчання: монографія. Харків : Міськдрук, 2016. 284 с.
2. Шостак У., Яблочнікова В., Ясенчук Ю. Змішане та гібридне навчання у закладах вищої освіти. *Collection of Scientific Papers «ΛΟΓΟΣ»*, Boston, USA, 2023, 277–283. URL: <https://doi.org/10.36074/logos-26.05.2023.082>
3. Galindo-Dominguez H. (2023). Flipped Classroom in the Educational System: Trend or Effective Pedagogical Model Compared to Other Methodologies. *Educational Technology & Society*. 24(3). 44–60. URL: <https://www.jstor.org/stable/27032855>
4. Turan Z., Akdag-Cimen B. (2020) .Flipped classroom in English language teaching: a systematic review. *Computer Assisted Language Learning*. 33:5-6. 590-606. URL: DOI: 10.1080/09588221.2019.1584117
5. Hung H.T. (2015). Flipping the classroom for English language learners to foster active learning. *Computer Assisted Language Learning*. 28 (1). 81-96 URL: DOI: 10.1080/09588221.2014.967701

Abstract. The paper examines the issue of teaching English grammar in a hybrid learning mode. The article clarifies the term "hybrid learning" by analyzing scientific articles that explore the meaning of this term. The author differentiates between mixed and hybrid education. Taking into account the experience of teaching practical grammar of the English language at the faculty of foreign languages, the researcher singled out some challenges that arise in the educational process

of the academic discipline in the hybrid mode. The list of challenges includes planning and preparing for a hybrid class; time management during class; selection of digital resources; selection of didactic and methodical technologies; and planning a hybrid lesson taking into account the number of higher education students in the lesson. The description of the teacher's work features during the hybrid class makes it possible to plan effectively including all the necessary activities and implement the learning goals through the use of appropriate digital technologies. It was also found that the quality of grammar teaching is not dependent on the mode of attendance in class. The main conditions for the effectiveness of training were the systematic attendance of training classes by students, the completion of all the tasks set by the teacher, and the high-quality organization of work during the hybrid class on practical English grammar.

Keywords: *hybrid learning mode, practical English grammar, blended learning, digital resources, learning technologies.*

Стаття надіслана: 12.09.2023 р.
© Колісніченко А.І.